

MORGONBRIS

Nr 1

Arbeterskornas tidning. — Utgifven af Kvinnornas Fäckförbund.

Nov. 1904

Till Ellen Keys porträtt.

Som bekant har *Ellen Key* lämnat Stockholm för att bosätta sig på landet. Hon är uppvuxen på landet, och har alltid längtat dit.

I vida kretsar har hon lämnat efter sig ett tomrum, och detta ej minst bland de som varit hennes lärjungar.

Som författarinna och föreläsare äger *Ellen Key* vänner och beundrare inom alla samhällsklasser; dock, de vänner hon äger bland arbeterskorna värdera i henne ej endast skriftställarinnan och talarinnan, utan i främsta rummet den varmhjärtade kvinnan, med den djupa förståelsen för de finare kvinnliga själsutvecklingsmöjligheterna, henne för hvilken ingen klasskillnad finnes.

Det finns ett samband mellan *Ellen Keys* ideella sträfvan och de rörelser som utgå ur arbetarkvinnornas led: i arbetet för att höja kvinnorna. På olika områden om än från skilda vägar mötas vi i detta arbete med *Ellen Key*, däraf den varma djupa förståelsen.

Genom vår tidnings första nummer sända vi *Ellen Key* ett hjärtligt tack för den insats hon gjort för vår sak, ett tack för allt stort hon visat oss, för allt ljus hon spridit på vår väg, och för allt godt hon gifvit oss.

A— St.

Samhällsbyggare.

Det finnes några ord, som inom människolifvet verka hvad möglet verkar i naturen. De orden äro:

Hvad tjänar det till!

Genom dessa fyra ord hafva otaliga livsvärden gått till spillo. Ej endast så, att enskilda låtit dem växa öfver sina egna lifsmöjligheter, nej äfven så att de värden, genom hvilka den enskilde blir betydelsefull för samhället — rättrådighetskänsla och offervillighet, dådlust och nydaningsvilja — gått förlorade.

Släkte efter släkte födes med mod att väga. Men innan det nya släktet utträdt ur ungdomens ålder upprepar det redan de fyra orden. Ty rundt om sig har det hört försäkras: att ingen kan ro mot strömmen; att ingen är skyldig att stå för vinden; att ingen bör tömma

sin källa genom att bära vatten i ett säll! Och så lönlösa te sig verkligen de samhälleliga rättrådighetskrafven och nydaningsmödorna för en hvar, som endast ser på samtiden.

Den åter, hvars synkrets äfven innesluter förtid och framtid, vet hurusom intet är vissare än att:

land uppstått dem koralldjuren danat i världshafven. Men inse vi en gång detta, då måste vi äfven inse att det är på detta samma sätt vi nu lefvande bygga framtidens land. Endast genom att aldrig låta vår egen motgång i nuet skymma framtidsmålet, känna vi den fasta

harm mot densamma; en hvar, som slött försummar de möjligheter till verkan och samverkan, hvarigenom man kunde lättta arbetets villkor eller stegra lifvets värden för sig själf eller andra; en hvar, som modlös viker undan för de mödor, sammanlutningsarbetet kräver: hvarje sådan man eller kvinna syndar icke allertill, de sin egen underlåtenhet utbreda genom sin modlöshet lika lätt panik omkring sig, som ett enda utrop af fruktan kan göra en folkmassa vettlös.

Det är emellertid förklarligt att det ännu är kvinnorna, som oftast sprida modlöshetens smitta bland männen och bland hvarandra. Än förklarligare är att bland de kroppsarbetande kvinnorna så många redan födas modlösa. Ty årtusende efter årtusende hafva kvinnorna funnit sig betyda intet inom det samhälle, åt hvilket de dock gifvit sina lidanden och mödor; årtusende efter årtusende ha samhällets ledare — kvinnornas oåtsporda — offrat deras barn i striderna för den ekonomiska och politiska maktutvidgning där den enes seger hittills betydtt den andres undergång. Årtusende efter årtusende hafva kvinnorna födt och fostrat de nya släkten, som gått fram öfver de hjärtan, under hvilka de burits. Först vår tid har börjat inse att all denna kvinnliga hjärtekraft borde brukas icke endast för att ersätta och bevara, utan äfven för att nydana. Vår tid har börjat drömma om ett samhällstillstånd där politik skall betyda sökandet af de medel, hvarigenom alla ej endast skola kunna bestå bredvid hvarandra, nej, äfven kunna stegra sin egen tillvaro. Och utan att detta skall taga något ifrån de andras: de enskilde skola bestå bredvid hvarandra, könen bredvid hvarandra, folken bredvid hvarandra — emedan de skola bestå genom hvarandra, icke som nu mot hvarandra!

I vår tid har ingen kvinna rätt att modlös fråga hvad insatsen af hennes krafter i samhällets omdaningar kan tjäna till. Framför allt icke ifall hennes insats blir den så regna, i världshistorien hittills endast medelbart verkande kraften, ömsinnets.

Men det finnes icke en handling förundrad af rättrådighets harm, af vaken ansvarskänsla, af samhällelig offervillighet, af frimodig ärlighet,

Ellen Key

Allt tjänar till något.

Men allt tjänar antingen lifvet eller döden, utvecklingen eller tillbakagången!

Det kräfvades endast den måttligaste eftertanke för att inse huru otaliga nu förklungna ord, otaliga glömda mödor, otaliga nu omvandlade känslor och begrepp danat allt, hvad vi kalla sedlig ordning och samhälleliga rättstillstånd. Detta har väsentligen uppstått genom idel obetydliga tillskott, alldeles såsom de

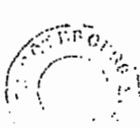
förtröstan att vi — genom att lägga möda till möda, känsla till känsla, tanke till tanke — dana något, som är vi själfva och dock oändligt mer än vi själfva.

Den, som låter sin hand sjunka, sin blick skymmas, sin känsla stelnas genom giftet från de fyra orden:

Hvad tjänar det till?

denna människa är en förbrytare mot framtiden. En hvar, som ser en orätt — enskild eller samhällelig — utan att i sin krets väcka

Detta nummer av nummer nummer men det har ju ändrade sitt innehåll: det har icke utkommit mer om
 Gustaf Palmström

af varm kamratanda, af äkta arbetsheder, som ej tjänar till något, vare sig handlingen kommer från en kvinna eller från en man!

Ty intet förgår. Visserligen bli våra största offer, våra bästa handlingar i utvecklingens stora sammanhang lätta som löf, små som sandkorn. Men lika visst som vi veta att ur otaliga, snabbt förgångliga växtdelar, ur otaliga sandkorn, växer det bröd, som nu räcker så illa åt jordens barn, lika visst veta vi att af otaliga lätta själsrörelser, af otaliga små modor beredes den mark, som en gång skall bära bröd åt alla och där alla en gång skola kunna lefva icke af bröd allenast!

Ellen Key.

Kvinnorna och socialismen.

Låt oss från början fatta oss kort utan haranger och vackra fraser, låt oss från början vädja till den sunda logiken. När man talar och skriver till kvinnor är det häfd att mest slå på känslans strängar — om man för en gångs skull vädjade till det klara förståndet, skulle detta vara lönlöst?

Från början stå två ting fastslagna: *Kvinnorna behöfva socialismen, socialismen behöfva kvinnorna.* Blott de kortsynta, blott de trångtänkta kunna neka till detta. För de vidsynta, för de klart och stortänkande är detta tvänne axiom.

Kvinnorna behöfva socialismen. Socialismen vill ju skänka åt hvarje medborgare och medborgarinna en *ekonomisk* självständighet. Genom fackföreningar ha arbetarne kommit med den politiska i som i förening bereda dem en tryggad, människo-

värdig, kulturell, utvecklingsmässig ställning i ett samhälle där de själfva ha afgörandet och reglerandet i sin hand genom röstsedeln. Men den moderna industrialismen vill ej nöja sig med *männan*, den drager äfven, i allt större och större utsträckning, *kvinnan* in i sitt fångstgarn. Skulle då inte kvinnan, sprödare, svagare, mera utsatt för industrialismens dödsfämning än *männan*, sätta sig till motvärn, organisera sig, inse sin farliga ställning? Hon *måste* det, för så vidt hon vill samhällets, sina barns, sina efterkommandes väl. Hon *måste* det för så vidt hon är hederlig, moralisk, ansvarsmäktig. Hon *måste* resa sig, *måste* organisera sig, *måste* bilda fackföreningar, *måste* höja sin arbetslön, *måste* få sin arbetstid förkortad — och detta i än högre grad, af än mera trängande skäl än *männan*. Ty kvinnans hela fysik lider mera under industrialismens elände än *männans*, hennes hälsa undergräfvades fortare; därav följer att hon endast kan föda föga motståndskraftiga barn, barn som redan i moderskötet och genom modersmjölken drager sjukdom, svaghet, degeneration öfver sig. Socialismen vill befria kvinnan från industrialismens förbannelse, genom lagar reglera kvinnoarbetet till gränsen där hennes kropp ej längre utuges, hennes själ ej längre förslås, socialismen vill göra kvinnan till *medborgarinna* i samhället, till *männans* jämberöring: så som ett fritt samhälle anstår. Jag vet intet i världen som kan rädda kvinnorna, höja dem, lyfta dem mer än socialismen. Detta *måste* kvinnorna lära sig inse, det *måste* också de män, de arbetare, ja icke minst de *socialdemokrater* lära sig inse, hvilka nu, fångna under en konservatismens ande, i kvinnornas frigörelsesträfvande, i kvinnornas föreningssträfvanden se något obehöfligt. *Män eller fäder, ehuru arbetare*

själfva, med ogillande se deras deltagande i föreningslifvet. Sådana män, sådana fäder äro *icke* socialdemokrater, *icke* genomträngda af socialismens idéer, icke ärliga föreningsvänner — de äro gamla förbenade hjärnor som omedvetet vilja sin egen klass' undergång. Ty under går arbetarklassen, om dess kvinnor ohäjdad få bli industrialismens, det utsvettande arbetets rof — eller prostitutionens! Ty mellan *polerna* *industrialismen* — *prostitutionen* äro de arbetets dötrar ställda som sakna organisation, som icke förstå socialismens bärande, befriande idéer. Men *socialismen behöfver också kvinnorna*. Hvilka är det som skola dana framtidens socialister, framtidens målmedvetna arbetare om icke kvinnorna, arbetarmödrarna? Hvilka är det som skola genom att själfva äga friska kroppar och sunda själar föda friska barn, uppfostra dessa barn till frigjorda, hederliga, dugliga medborgare? Hvilka är det som skola stå vid *männens* sida icke som ett strejkbrytarmaterial, ej som en konkurrenshop, ej som en förstörd och fördummad slafvinneklasse, utan som en organiserad, ur prästers och frimicklars garn befriad, förfinad och värdig jämlike i kultur, i organisation, i socialt och politiskt medvetande och intresse? Endast *dumheten* eller *argheten* kan därför neka till att socialismens förverkligande, att framtidens stora mål äro beroende af kvinnans, arbeterskans, frigörelse, organisation och förfinning.

Men mer än alla argumenter, mer än alla upprop, mer än all vädjan verkar detta: *kvinnan må lära sig tänka*. En tänkande kvinna är en organiserad, en frigjord, en *socialistisk kvinna*.

Fredrik Ström.

Det är så bekvämt att skylla på hemmet och öfverlåta ansvaret på mannen! Men mannen har ju också sin särskilda liffsuppgift, som tar det mesta af hans tid! Likafullt känner han sin plikt att ta vård om det allmänna.

Kvinnan har i regeln för liten tro på sin förmåga. Det är bra att inte tänka för högt om sig själf, men det är illa att låta sina krafter ligga obrukade och att inte känna ansvar.

Världen vore inte så ond som den ofta visar sig vara, om kvinnorna vore mer verksamma äfven utanför hemmet.

Vi se dagligen i det offentliga lifvet brist på hjärta, brist på sparsamhet, brist på tro på att det goda kan vara det starkaste, det som skall segra i världen.

Männe det skulle förblifva så, om kvinnorna på allvar kom med?

Kvinnorna, som bättre kan förstå hur de små och svaga har det. Kvinnorna, som lättare kan känna medlidande med alla, som ha det tungt. Kvinnorna som ha öfning i att få en liten slant att sträcka sig långt och som äro vana att spara och hjälpa sig själfva. Kvinnorna, som ha lätt för att tro och i hvilkas natur det ligger att sätta in sig själfva på sin tro och sin kärlek.

Jag tror det icke. Det offentliga lifvet lider under bristen på det klappande modershjertat, det vakande modersögat.

Om alla kvinnor som redan nu ha kommunal rösträtt öfvervunne sin tröghet och ginge till valurnan för att få in de bästa män i stadsfullmäktige, och de bästa män och kvinnor i skolfrådet m. m. så skulle de gagna samhället. Och de skulle känna glädje af att lägga sin röst med i det godas offentliga vågskål.

Om alla kvinnor röstade kommunalt, skulle de äfven förr få politisk rösträtt. Och, glöm ej det, först då få vi en människovärdig ställning vid sidan af mannen. Nu är vår ställning lik det omyndiga barnets, öfver hvilket mannen beslutar utan dess hörande.

Min fulla tro är, att när kvinnorna komma med i det offentliga lifvet öfverallt i världen, då måste vi bli kvitt kriget. Ty hvem af oss tål att se män slåss? Hvem af oss kan tänka på att sända ut våra unga söner till att döda andra mödrars unga söner utan att vårt hjärta och vårt förstånd uppresas sig i ett enda protestskrik? Vi känna att hvarje tvist *måste* kunna ordnas utan krig, om man är försiktig i tid, och om man af hela sin själ afskyr och föraktar kriget.

Det låter kanske som om jag menade, att blef bara mannen afsatt och kvinnan fick regera, så blef jorden ett paradiset. Nej, det menar jag ingalunda. Man och kvinna äro i mångt och mycket olika, och just det gör, att bådas insats behöfs i den stora värld, som heter stat, lika väl som i den lilla som heter hem och i kommunen, som ligger midt emellan.

Jag kan inte tro annat än att det snart skall bli klart för den svenska kvinnan, att plikten att rösta kommunalt och att arbeta för att få den kommunala rösträtten utsträckt — först och främst äfven till den gifta kvinnan, den plikten kan hon ej längre undandra sig. Och heller inte plikten att med all kraft sträfva efter att få politisk rösträtt för *alla* svenska kvinnor.

Glädjande att säga börja kvinnorna i vårt land i alla samhällsklasser att

Kvinnornas sak.

*Kanhända var det en mening,
i modornas långa dag;
kanhända skulle vi lära så
att ömma för andras släg.*

*kanhända var det fördenskuil
oss lades bördan uppå,
att en gång de tusendes skälfvande sorg
vi bättre skulle förstå.*

*Men alla, som sjönko vid vägen,
för det de buro för tungt,
och alla de, hvilkas glada mod
var dömdt att förvissna ungt,*

*och alla, som slog mot galler
sin vinge blodig och trött —
så ha de ej lefvat förgäfvus
och icke förgäfvus dött.*

*Det mull, de vätte med tårar
och sådde med smärtans sådd
— kanhända den bär för de andra en gång
omsider dock lyckans brodd.*

*Kanhända, om solen får lysa,
att tjälen lossnar ur mark.
Vår sak är värmens och vårens,
och vår kärlek skall göra den stark.*

Ebba Westberg.

Om kvinnans rösträtt.

Det låter så ställigt, att den svenska kvinnan har kommunal rösträtt på samma villkor som mannen. Men hur ter saken sig i verkligheten? Jo, så att t. ex. den gifta kvinnan är så godt som utesluten!

Och valbar är ingen kvinna till mer än skolråd och fattigvårdsstyrelse (i Stockholm fattigvårdsnämnd). Det synes således strax, att mycket återstår oss att önska i afseende å kommunal rösträtt och valbarhet.

I Norge har hvarje kvinna — gift eller ogift — kommunal rösträtt, om hon själf — eller hennes man i fall hon har egendomsgemenskap med honom — betalat skatt för en inkomst af 300 kr. (på landet) 400 kr. i stad. Och hon är kommunalt valbar till allt likasom mannen.

Genast vid första valet insattes 86 kvinnor i stadsfullmäktige i städerna och 12 i kommunstyrelser på landet. Dessutom valdes 160 kvinnliga suppleanter. När man så ihågkommer, att i Norge finns ingen graderad röstskåla, utan hvar människa har blott 1 röst, så finner man, att den norska kvinnan verkligen kan göra sig hörd i kommunala angelägenheter.

Och hur väl behöfdes inte kvinnans medhjälps äfven hos oss vid afgörandet af en mängd frågor, t. ex. allt som rör bostäder, barnavård, uppfostran, skola och fattigvård, för att blott nämna det allra närmast liggande!

Alla röstberättigade kvinnor känna emellertid icke, att det är deras plikt att begagna sin rösträtt eller att söka få rösträtt om de ej ha den.

vakna upp för betydelsen af den kvinnliga rösträttsfrågan. Och de mötas i arbetet för det gemensamma målet, som är lika viktigt för alla.

Vi ha icke mindre än 30 föreningar för kvinnans politiska rösträtt med omkring 4,000 medlemmar. Men vi borde ha tio gånger så många, ty: *sammanslutning det är första steget.*

Ann Margret Holmgren.
f. Tersmeden.

Morgonbris.

Solens gyllne strålar skönjes re'n vid horisontens rand,
Och på lugna, vida havet, längtar seglaren i land...

Ingen vindfläkt, allt är stilla, spanarns öga intet såg.
Kanske likväl under ytan stormfylld aning hämdfull låg?

Och till vemod stämmes själen inför denna ödslighet:
Har ej länge nog den varat — eller blir den evighet?

Då helt plötsligt västanvinden, som till längtans eget pris,
Hvirflar upp det lugna havet med en förlig morgonbris!

Seglen nyss, som solbelysta hängde lojt vid mast och rå,
Ses få lif af "morgonbris" och nu spändt mot målet stå.

Hoppets stjärna strålar, bländar — gifver kraft åt domnad arm.
Skänker färg åt bleka kinder, höjer lifsvartm mängen barn.

Ty vi hälsa dig du unga, friska djärfva "morgonbris"!
Må du föra oss till frihet, sol och sång från — snö och is!

Hj. G—n.

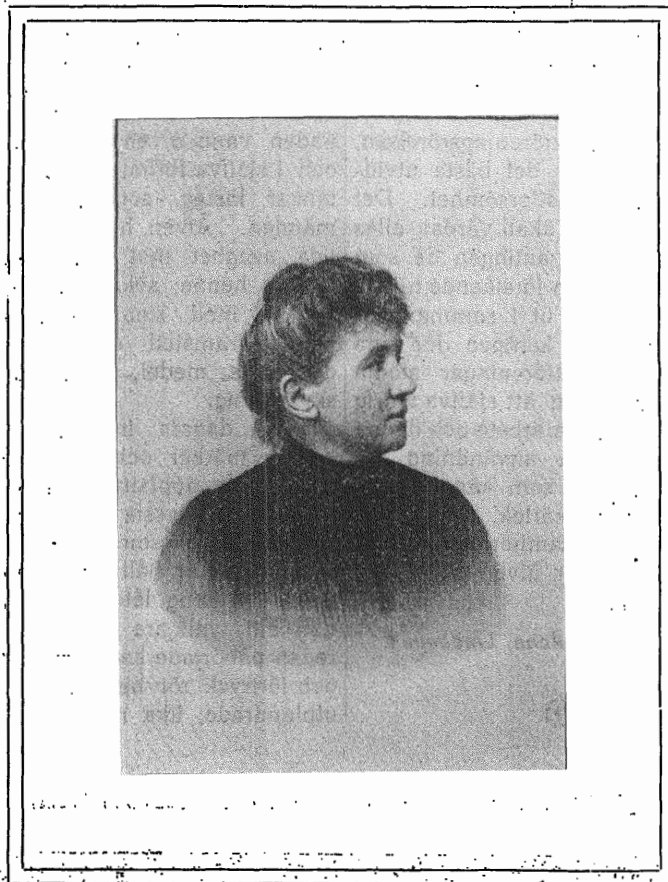
Kvinnor, slutet er samman!

Att organisera och skola arbetareklassens kvinnor är en af arbetarrörelsens viktigaste uppgifter. Glädjande att se är ock att intresset i denna riktning börjar vakna, och på olika håll försöker man att få kvinnorna in i organisationens leder.

Det är också nödvändigt att agitationen bland kvinnorna drivas med energi och allvar, ty med den styrka arbetarrörelsen nu uppnått följer större ansvar gent emot de svaga. Arbetarrörelsen måste omfatta alla, äfven de efterblifna kvinnorna, hvilka tyvärr ännu i så många fall grymt missbehandlas i kapitalismens grottekvärn. Allt för länge ha arbetsgifvarne suttit i orubbadt bo och sugit must och kraft ur arbeterskorna för en spottstyver. Det är på tiden att dessa orättvisa förhållanden ändras.

Den som har ögon att se med kan ej vara blind för det ekonomiska elände som råder bland arbeterskorna, fastän dessa ofta på grund af missriktad stolthet söka skylla öfver och inbilla sig själfva och andra, att deras ställning är bättre än den verkliga är. Många unga flickor anse det för en skam att tala om huru litet de förtjäna, och slå bort alla frågor i detta ämne med ett leende eller en axelryckning. Och dock är det just *de låga lönerna* som äro skulden till så mycket elände bland kvinnorna.

De arbeterskor, som äro lyckliga nog att äga föräldrahem, draga sig fram någorlunda skapligt, men de som endast ha sig själfva att lita på, få sitta emellan. Så länge arbetet går

ANNA STERKY.

Anna Sterkys namn är så fast förenadt med den kvinnliga fackorganisationerna i Stockholm, att en tidning som gifves ut af Kvinnornas fackförbund, utan hennes bild och utan några ord om hennes verksamhet i styrelsen skulle anses misslyckad, och därför ha vi, alla hennes protester till trots, genomdrifvit vår vilja.

Då Anna Sterky år 1898 med sin man, Fredrik Sterky, från Malmö flyttade hit till Stockholm, hälsades hennes ankomst hit med glädje, ty en organisationsförmåga som hennes behöfdes här mycket väl. Genast vid sin hitkomst blef hon anmodad att inträda i den då befintliga kommittén för den kvinnliga agitationen.

Beredvilligt åtog hon sig detta uppdrag, och från denna stund var det, som om det hårda materialet vi här haft att bearbeta, ändtligen började förändra karaktär. Det fleråriga planmässiga agiterandet började bära frukt, i det att några fackföreningar kunde bildas och arbeta med framgång.

Snart var tiden inne för andra organisationsformer och den 7 oktober 1902 bildades *Kvinnornas fackförbund*. För närvarande har förbundet elfva afdelningar, däraf en i Falun och en i Malmö samt i Eskilstuna och Enköping. Förbundet tillhör äfven Landsorganisationen sedan den 1 juli

detta år. Anna Sterky är sedan förbundets bildande dess ordförande, liksom hon tidigare var den förut nämnda kommitténs.

Anna Sterky hör ej till dem, som på ett sårande sätt mot andra förhålla sig öfver hvad de uträtta. Hon vet så väl att alla goda krafter, små som stora, behöfvas och äro lika nödvändiga för att hinna fram till det gemensamma målet. Stilla och fint, men ändock med ett sätt som tydligt visar att hon vet hvad hon vill, sköter hon sitt arbete, såväl på partistyreliens förlag, där hon är anställd, som det frivilliga, icke aflönade, arbetet i spetsen för det lilla förbundet.

Under det tunga, mången gång otacksamma organisationsarbetet bland kvinnorna, är det Anna Sterkys ljusa tro på framtiden, proletarietets framtid, som hjälper oss andra att öfvervinna svårigheterna, då missmodet smugit sig öfver oss.

Ej en lönerörelse kan genomföras, ej en konflikt afvärfas eller en utbruten strejk ledas, utan att hon haft det drygaste arbetet därmed. Och då hon till belöning härför af dem som varit i elden får ett hjärtligt tack, lyser det glädje i hennes ögon, då hon med den mjuka, behagliga danska brytningen svarar sitt vänliga: "Tack selv!"

G—d.

sin jämna gång går det, fastän med umbäranden och försakelser, men den ringaste rubbning i arbetstillgången — ja, endast ett par dagars sjukdom — och den bleka nöden grinar fram. Sålunda är lifvet för många en tröttnande kretsång kring svältgränsen.

Följderna af dylika förhållanden måste bli ödesdigra för kvinnorna. Men utom den rent fysiska förslappning, som ju i och för sig är ytterst farlig, medföra de äfven en mängd andra dystra och sorgliga följder.

Vi vilja dock icke göra bilden mörkare genom att här vidare utveckla de låga lönerns inverkan på kvinnornas livsvillkor utan endast påpeka nödvändigheten af att sätta yxan till roten af det onda.

Vi måste åstadkomma ett *organiseradt motstånd mot svälllönerna*. Det måste riktas ett *fälttåg* mot utplundrarne af kvinnlig arbetskraft, men detta kan först ske, när *arbeterskorna äro fackligt organiserade*.

För vinnandet af detta mål måste hvarje klassmedveten arbetare stödja kvinnornas organisationssträfvanden.

Solidariteten, denna vackra egenkap, som så ofta åstadkommit underverk inom arbetarrörelsen, måste omfatta äfven kvinnorna.

Vi mena ej endast den solidaritet, som ger sig uttryck i pekuniär hjälp

vid lönerörelser eller dylikt, utan hvad vi vilja ha fram är *ansvarskänslan* hos dem, som själfva hunnit ett stycke framåt, *ansvarskänslan gent emot kvinnorna*.

Solidariteten bör omfatta alla, icke endast kamraterna på verkstaden utan äfven hustrun vid symaskinen och dottern i fabriken, ty alla ha vi gemensamma intressen att arbeta för.

Kvinnorna måste lära sammanslutningens utomordentliga makt och betydelse.

De måste läras förstå hvad de *kunna vinna genom organisation*.

Genom organisation kunna kvinnorna höja sina livsvillkor och lära att känna arbetarrörelsens stora uppgifter, lära sig känna de frigörelsens idéer, som gjort sitt intåg bland människorna, och hvilka skola omskapa världen. I organisationen få kvinnorna kännedom om de stora intressen, som förena arbetarne, och de små vyerna från hemmets tränga väggar vidgas. I organisationen lär kvinnorna att kasta bort småsinnets och förtalets gift, och alla gamla förlegade fördomar, samt i stället att rikta blickarne mot högre mål, att *tro och lita på sig själfva och pröfva egna krafter, att arbeta för och förstå hvarandra*.

I organisationen ha kvinnorna en värld att vinna, men endast sina bojar att förlora. A—St.

Fostermödrar.

Till kvinnans kall hör icke blott att fostra sina egna barn utan äfven ofta att fostra andras. Fosterbarn tagas af ekonomiskt oberoende kvinnor för att utfylla saknaden efter egna. De tagas af fattiga kvinnor, oftast med tanke naturligtvis på den lilla förtjänst som ett fosterbarn möjligen kan inbringa, men i de flesta fall på samma gång af ömhetskänsla för och längtan efter barnet. Att fostermödrar ledas af en så krass tanke på förtjänst att fosterbarnet ej erhåller någon ömhet, hör afgjort till undantagen. Och många kvinnor ur arbetsklassen finns det, som draga fram andras barn endast af uppförande medkänsla för att det är värnlöst och öfvergifvet.

Om fostermödrar kan man gifva det vitsordet att de i allmänhet vårda sina fosterbarn med samma omsorg som om de voro deras egna. Därför är icke sagt att vården alltid är exemplarisk, brister kunna förekomma, som bero på fattigdom, outvecklade ordningssinne, eller möjligen ett sinnelag som äfven med en redlig vilja ej är lämpligt för det dagliga samlifvet med barn. Men dessa samma brister, som vidlåda fosterbarnsvården, vidlåda då också som regel vården om det egna barnet eller, om fostermodern är barnlös, skulle, efter allt att döma, så göra.

Många kvinnor, som vårda andras barn, finns det i Stockholm. Det finns först hela denna skara, som taga till sig späda barn, oftast ogifta mödrars, för hvilka de af modern erhålla betalning — en och annan gång är det ju också så lyckligt att fadern lämnar sin andel till underhållet. Dessa stå nu från och med år 1903 under inspektion från Hälsovårdsnämnden. Vidare utackorderas barn i enskilda hem genom myndigheternas försorg, dels barn under 6 år genom Barnhuset, dels barn öfver 6 år genom Fattigvårdens utackorderingsbyrå. Och så till sist finns det ganska många kvinnor, som utan någon sorts betalning alls vårda andras barn.

Det är de barn, för hvilka betalas genom utackorderingsbyrån, som jag närmast känner till. De människor, som här i Stockholm mot den ringa fattigvårdspenningen behålla barn hos sig i stället för att lämna dem ifrån sig till utackordering på landet, de göra det sannerligen ej för förtjänstens skull utan endast af intresse för barnet.

Och att fostermödrar underkasta sig stora försakelser för ett barn hellre än att låta det komma till främmande, däraf har jag ständiga erfarenheter.

Det var i ett af de gamla små husen på stadens tomter på Östermalm — hvilka snart nog äro ett minne blott — där just de fattigare försöka få bo, ty där hålla sig hyrorna någorlunda nere, där bodde ett gammalt par med en fosterdotter. Flickan var gummans afgud. Hon hade haft henne hos sig alltsedan en kulan afton för några år sedan, då hon funnit henne gråtande och frysande i trappan utanför sin dörr. Flickan kände hon, det var grannfolkets. Modern var död, fadern söp, och hon fick slita mycket ondt det stäckars lilla barnet. Flickan kröp intill den vänliga gamla gumman och sökte hos henne skydd. Och skydd fick hon, ty från den dagen fick hon ett hem hos sin nyvunna vän. Fadern och syskonen flyttade bort från det lilla huset, tycktes alldeles glömma barnet och detta nästan äfven dem, bara en rysning kunde ibland, vid minnet af allt hon i gamla hemmet lidit, ila genom den lilla späda kroppen, men då kröp hon in till sin fostermamma och värmdes af hennes moderskärlek. — Nu är lilla Signe död,

hon drogs med hjärtlidande sedan länge. Hon fick en hedersam begrafning och många hjärtetårar, och den goda gummans barn, som voro vuxna och flugit ur boet, de förklarade att så "dana" med dem hade deras mamma då aldrig varit som med lilla Signe.

Upe i Maria i ett af de stora kaserhuser bor en ensam kvinna med sitt fosterbarn. Som spädd tog hon flickan, modern var hennes vän och betalade för barnet så godt hon kunde, och de båda kvinnorna hjälptes på så sätt åt att draga fram det lilla lifvet. Så dog modern efter några år, fadern hade aldrig hörts af, och så satt där en kvinna ensam med en annans barn, som hon lärt sig älska så djupt att hon icke kunde lämna bort det till fattigvården utan att rycka upp sina egna hjärterötter. Därför behöll hon flickan hos sig och knogade i många år utan någon hjälp alls. Nu har hon det lilla fosterbarnsunderstödet och framför allt har hon glädje af sin flicka, som nu är hela tolf år, stor till växten och blid till sinnes. Det formigen lyser af henne af modersstolthet, och hon påstår, att ingen förstår dock riktigt mer än hon hur innerligt rar hennes flicka är.

Strax där i närheten i en af de långa baracker, som uppfördes när bostadsbristen var som mest skriande, bor en änka med sin fosterson. Gossen tog hon medan mannen lefde, och när hon blef änka ville hon förstås behålla honom, det blef väl alltid någon råd. Och knogat har gumman och knogat har gossen, det är godt gry i dem båda. Det gick utmärkt för gossen i skolan, på eftermiddagarna gick han också i handverksskola, och på sina fristunder lekte han och var glad. Nu är han 14 år gammal och redan har verkstaden måst sluka honom, men om några år, då han blir riktigt stor, då skall han i sin tur kunna hjälpa mamma.

Upe på Kungsholmen känner jag en kvinna, som drifver det ända till oförstånd i sin fostermorskärlek. Smått har hon det i ekonomiskt afseende, sjuklig är hon, egna barn har hon att tänka på, sedan moderns död för flera år sedan har hon ej ett öre i ersättning för gossen, ej heller har hon glädje af honom, ty han är svårhandterlig och gör henne bekymmer. Fattigvården tager ju ögonblickligen hand om gossen bara hon vill lämna honom ifrån sig, men hon har ej kunnat bestämma sig för att skiljas från sitt kära fosterbarn. Först öfvertalningar i förening med svårigheten för henne att få debet och kredit att gå ihop har nu kunnat tvinga henne därtill.

Här anförda exempel på den stora ömhet på modersområdet, som tager sig uttryck i omvårdnad om andras barn, detta att gå utom sin egen närmaste sfer och tänka äfven på de sferer som ligga därutanför, är en kärlekstjänst mot det allmänna, ett utslag af solidaritetskänsla. Äfven på andra områden kan man därför tänka sig att kvinnorna alltmer komma att göra en kraftig insats för att få uttryckt denna sin medkänsla för det hela, att kvinnorna, som särskildt genom sin natur

och genom sina närmast liggande uppgifter hafva modersömheten hos sig utvecklade, vilja alltmer ägna sina krafter åt allt, som främjar det helas och på samma gång individernas lycka.

I den sammanhållning till ömsesidig hjälp, som är fackföreningsrörelsen, hafva kvinnorna fått det bästa utvidgade bruk för sin modersömhet. Det är det hela som här skall vårdas, allas väl, och detta sker antingen de som hustrur stödjande och förstående hjälpa sina män att hålla ut i sammanslutningen eller de i kampen för sina egna kvinnliga fackföreningar stödja sina kamrater genom att själfva aldrig svika. Äfven i detta arbete och denna kamp få kvinnorna användning för samma egenskaper som känneteckna en god fostermor: kärlek, uthållighet, öfverseende och samhörighetskänsla med det, som ligger äfven utom den egna familjekretsen.

Anna Lindhagen.

Styrelsen för Kvinnornas Fackförbund.

Ruth Pettersson. Maria Israelsson. Gertrud Månsson. Anna Sterky. Anna Pettersson. Anna Johansson. Greta Persson.

Vi måste ha kvinnan med oss.

Så länge ännu man och kvinna voro hänvisade att ur jorden afvinna nödigt uppehälle, så länge hela deras verksamhet var bunden vid produktionen för egen och familjens räkning, torde ej några större meningsskiljaktigheter i dagens frågor dem emellan förefunnits. Deras tankar bands vid det tränga område som utgjorde deras verkningskrets. Men industrin vände så att säga upp och ned på alla gamla förhållanden och äfven på de vid dem bundna åskådningarna. Den öppnade för arbetaren och arbetarekvinnan en ny värld.

Mannen trädde först ut i denna nya och vidare värld och lärde sig först sin förändrade ställning. Men allt efter som industrien gjorde sitt segertåg med förbättrade maskiner, bytte äfven kvinnan ut fabriken mot hemmet. — Ej af fri vilja, utan därför att hon måste lefva. Vid den husliga hården fann hon ej längre bröd.

Kvinnans forna beroende ställning under mannen, hennes uppfostran och

utestängande från alla offentliga angelägenheter, gjorde det emellertid svårare för henne än för mannen att vänja sig vid det nya, eller att fatta dess sammanhang. Men utsatt för den hänsynslösaste utplundring på arbetsmarknaden vann äfven hos henne de nya och i själfva förhållandena begrundade tankar insteg, som länge sysselsatte mannen. Äfven hon måste i sin ensliga svaghets mot den makt som förtryckte henne, söka botemedlet i samverkan med sina likar. Äfven för henne framstod organisationen som det enda medel, hvarmed hon kan skydda sig.

Våra dagars industriella arbetarekvinnor märker också granneligen, att den gamla uppfattningen om att kvinnan ej bör syssla med offentliga angelägenheter, såsom föreningsväsen etc., inte längre är hållbar. Hennes förändrade ställning låter henne med hvarje dag allt tydligare förstå, att mannens redan påbörjade kamp mot utplundring och förtryck rör henne, som den mest utplundrade, lika mycket eller mera än

väl ej som regel. Äfven ur denna synpunkt är det angeläget att få kvinnan med. Den organisationen och frihetskampen hängifna arbetaren frågar sig i allt högre grad innån han beslutar sig för ett äktenskapligt samlif, om detta för honom kan bli ett stöd. Han måste ha någon vid sin sida som förstår honom och den kamp han för; denna kamp som blifvit honom påtvingad af förhållandena och som kräver hela hans insats af klokhet och kraft. Här kan den vakna kvinnan underlätta och uppmuntra och därmed göra det äktenskapliga samlifvet till hvad det skall vara: en förening af två personer som älska och stödja hvarandra, därför att de förstå hvarandra. Och hvilken moralisk kraft för då ej kvinnan in i den socialistiska arbetarörelsen, utan att nämna hennes under sådana förhållanden större förmåga som uppfostrarinna af det nya släktet.

Intet bör därför vara viktigare än att få kvinnan med i vår rörelse. Hon blir ett det bästa stödet i den säkerligen hårda kampen för klassens frigörelse.

Cellen 91.

L.

Unga kvinnor,

som önska lära sig känna hvad den moderna arbetarörelsen vill uträtta och bli förtrogna med de medel, som stå de klassmedvetna arbetarne till buds i deras kamp för en friare och lyckligare tillvaro, uppmanas att ansluta sig till de Socialdemokratiska ungdomsklubbarna, ty i dessa klubbar kan hvarje ung man eller kvinna få den allmänt medborgerliga kunskap och den parlamentariska utbildning, som är nödvändig för hela arbetarklassen i dess frigörelsekamp. Alltså, glöm ej att vid sidan om den fackliga organisation Ni bör tillhöra, ansluta

Eder till den socialdemokratiska ungdomsrörelsen.

Kvinnosång.

Mel.: »Ja, vi elsker dette landet»

Ja, vi älska vår förening
Som ett andra hem,
Frihets ord och öppen mening,
Där vi finna dem.
Ja, vi älska den och tänka
På en framtid god,
Både flicka, hustru, änka
Gaf den stöd och mod.

Uti mörka, hårda dagar
Nödens lott är svår,
Men hur arbetskvinnan klagat,
Intet svar hon får.
Mannen hade lärt att strida
För sin goda rätt,
Kvinnans öde var att lida,
Samling var ej lätt.

Låt oss älska den förening,
Som oss hemvist bjöd,
Där den fria, djärfva mening
Fick ett värn, ett stöd!
Låt oss älska den och minnas
Lifvets stora strid!
Orätt skall ej mera finnas,
Men en kamp för frid.

A. C. Meyer.

männerna, och att denna kamp ej blir hvad den skall vara förrän alla de deltaga däri, som den afser att frigöra.

Denna kvinnans uppmarsch i arbetarörelsen är af ofantlig betydelse, emedan mannens kamp ensam är ett steg framåt och ett halft tillbaka. Så länge kvinnan ännu står bunden i en missriktad uppfostrans alla fördomar, så länge hon ännu i arbetarörelsen ser något fiendligt, i stället för den mäktiga, man och kvinna ur arbetarklassen såväl som hela mänskligheten frigörande och kulturlyftande våg, så länge hämmar hon denna rörelse och skadar därmed sina egna och hela klassens intressen.

Men än mera. Det äktenskapliga samlifvet mellan man och kvinna blir i längden olidligt, där kvinnan stannar i sin utveckling, medan mannen går framåt. Klyftan mellan det gamla och nya vidgar sig då dag för dag och det stöd som samlifvet skulle skänka i kampen för en hård existens förvandlas till motsatsen, till ett lif af slitningar af allehanda slag. Naturligtvis är detsamma fallet, där kvinnan följer utvecklingen och tillägnar sig de nya och bärande idéerna, men mannen ej. Sådana fall förekomma också, fast

Till kvinnorna!

Kvinnor, gören er redo
 för framtidens medborgarplikt,
 stolta och ödmjuka af eder vikt
 i striden, som männen och seklerna stredo:
 att läka de sår, som svedo,
 att sanna vår paradisdikt!
 Kvinnor, gören er redo
 och värdiga framtidens medborgarplikt!

Kvinnor, sluten er samman
 att grunda en framtidens makt:
 I alla, som tveken och tigen försagdt,
 det är gnistan, som föder den mäktiga flammen,
 det är tron, som är storhetsamman,
 och på droppar bör regnbågens prakt.
 Kvinnor, sluten er samman
 att grunda en ljusets och framtidens makt!

Kvinnor, gån samman att spörja
 om planen för framtidens stad:
 spörjen hvarandra om huru och hvad!
 Hvad skola vi bygga? Hvar skola vi börja?
 Och huru skola vi sörja
 för grönska och blommor och blad?
 Kvinnor, gån samman att spörja
 om planen för framtidens mönsterstad!

Kvinnor, I ägen i bröstet
 en makt, ej åt andra förlänt:
 att döma mildt och att tyda vänt,
 och ingen tröst ger den rätta trösten,
 om icke den kvinnliga rösten
 som tröstebud och tröstare tjänt.
 Kvinnor, I ägen i bröstet
 en hjärtanas makt, ej åt andra förlänt.

Kvinnor, I ägen i barmen
 ett sesam, som öppnar ett berg:
 och är *hon* en liten, skälfvande dvärg,
 och bär *han* sin hustru ledigt på armen,
 det är *hon*, som ger riktning åt harmen,
 det är *hon*, som ger dådet dess färg.
 Kvinnor, I ägen i barmen
 ett sesam, som öppnar det hårdaste berg.

Kvinna, din makt är att dämpa
 den kamp, som sitt eget förtär.
 Men ej är det nog, om ett fridsbud du bär,
 om ej du ej desslikes lär männen att kämpa.
 Ty lär du blott att vika och lämpa,
 du männens dråpare är.
 Kvinna, din makt är att dämpa
 den sinnenas kamp, som sitt eget förtär.

Kvinnor, i vaggorna gungar
 den sådd, som gör framtiden stor.
 Skall det mogna som korn? - Eller drakar med klor?
 Örninnan är känd af örninnans ungar.
 Och domen i framtiden rungar,
 när framtiden kallar dig mor.
 Kvinnor, i vaggorna gungar
 den sådd, som gör framtiden klen eller stor.

Det sägs, att hvad kvinnorna vilja,
 det vilja gudarne med,
 och nornorna ge äfven gudar besked,
 de nornor, som gå öfver hemmets tilja,
 Ja, skulle sig gudarna skilja
 från männens sviktande led,
 då, kvinnor, säg ut, hvad ni vilja,
 och de eviga gudarna vilja det med!

K. G. Ossian-Nilsson.

"Likställighet".

I den strid som nu föres emellan egendomsbesittande och egendomslösa, kommer säkerligen ett viktigt moment att alltid spela in och vara af stor betydelse för en lycklig utgång af striden till förmån för dem, som intet äga, annat än sina händerns arbetskraft; och med detta ses här: den sanna kamrat- och solidaritetskänslan.

Alla som strida för ett gemensamt mål, alla som tro på möjligheten af en rättvisare fördelning af jordens frukter, måste, om de rätt förstå sin uppgift, värmas af samma frihetsbegär.

Männen ha ju äfven insett sammanslutningens stora betydelse, och genom att tillgodogöra sig af denna kraft ha de äfven lyckats, att i icke oväsentlig grad förbättra den ekonomiska ställningen. Men huru är det med kvinnorna? Stå icke än i dag det kolossalt öfvervägande flertalet af arbetareklassens kvinnor totalt främmande för den nya tidens tankar och medlen för de mångas frigörelse?

Äser icke ännu i dag den stora massan af kvinnor — nationens flertal — huru männen bestämma i allt; och att alla de lagar som måste efterlevas, såvida man ej vill komma i kontakt med den s. k. rättvisan, äro männens verk?

Arbetareklassens kvinnor, de som lida under de mest usla ekonomiska förhållanden synas finna sig däri, enfaldigt troende att det skall så vara, blott för att den barbariska åskådningen om kvinnans underdanighet ägt bestånd genom tiderna. De af arbetets kvinnor, som ännu ej lärt sig att förstå sin ställning, reflektera ej i allmänna frågor och deras tankar syssla endast med att räkna huru de under flit och umbäranden intjänade slantarne skola användas för att på bästa sätt tillfredsställa önskningarnes mångaf kraf.

Men på grund af arbetslönens obetydlighet blifva ofta, ja, alltför ofta, de många önskingarne blott fantasier, som alltför stranda på den städes återkommande ekonomiska frågan.

Men skulle icke alla dessa svårigheter i kampen för en enkel tillvaro väcka upp de slumrande och mana till strid för en lyckligare tid?

Vi tro det, ty trots allt börja nu äfven kvinnorna att vakna upp, inseende sin egen förnedrande ställning i samhället. Alltnog, det ljusnar, men kampen för de frimodiga kvinnor, som vilja bryta mark för sina medsystrars sammanslutning, blir naturligtvis mycket hård innan de första hindren äro undanröjda. Såvida måste alla goda krafter, som ryckt sig loss från fördomarnas fjättrande band enigt och kamratligt samverka för den stora uppgifternas lyckliga lösning.

Men samtidigt måste man se till, att man börjar i rätt riktning, ty annars kan lätt en stor idé komma på afvägar.

De kvinnor som inse enighetens nödvändighet, måste, såvida något skall kunna uträttas, helt och fullt lära sig förstå kamratlighetens enande bud.

En massa struntprat om obetydligheter i omgifningen måste utrotas från de modärntänkande kvinnornas disputationer och öfverlåtas åt dem som stirrat sig blinda på det gamla och ej vilja eller kunna förstå att allt förändras och ingenting äger varaktigt bestånd, hvarför allt som strider mot naturens lagar och social jämnhet bör bortrensas, för att helst hamna i den eviga glömskans natt.

Man har skrivit mycket om kvinnorna och framför allt har påvisats huru efterblifna de äro. Men man har mycket sparsamt talat om de synbarliga orsakerna till efterblifvenheten. En af dessa torde säkert vara den, att männen ej behandlat kvinnorna så att deras självständighetskänsla väckts, utan de ha i dem endast sett könsvarer och ej kamrater och jämlikar.

Industrialismens utveckling gör ju äfven, att kvinnorna redan vid unga år börja arbeta å fabriken sida vid sida

med männen. Lönen för de förstnämnda är i de flesta fall lägre än för de sistnämnda, beroende af det enkla faktum, att kvinnorna ännu ej förstått vikten af enighet och organisation.

Men när nu förhållandena äro sådana, och mer och mer blifva det, att kvinnorna såväl som männen sysselsättas i samma arbete, hvad är då naturligare än att man betraktar hvarandra som kamrater och jämlikar, hvilka skola mötas i samförstånd för allas gemensamma bästa? Är det icke hufvudsakligast kampen för den privata äganderättens afskaffande, som måste sysselsätta alla arbetare utan hänsyn till kön? Allt tyder på att så är fallet, och att alla, som tryckas af samhällets orättvisor, — hvilka äro störst emot kvinnorna — bringas att deltaga i striden för ett bättre samhälle, som icke uppehålls af lagar som kringskära det ena könets frihet. Vi må ännu en gång erinra om, att, när kvinnorna f. n. äro i flertal så kunna ej heller alla genom äktenskap blifva någorlunda ekonomiskt tryggade. För många kvinnor är äfven talet om den "äktenskapliga försörjningsinrättningen" — ej utan skäl: — odrägligt, emedan de ingenting högre önska än att vara fria och kämpa för sin egen existens. När det nu tydligt visas, att alla kvinnor ej kunna genom äktenskap tryggas, utan nödgas arbeta i industrialismens tjänst; och att denna naturligtvis känner sig mest tillfredsställd med billig arbetskraft, alltför billig i proportion till arbetsprestationen, så kommer som den klaraste slutsats den tanken fram: Arbetets kvinnor, förenen Eder, ty endast genom organisation och enig, kamratlig sammanhållning kunnen i nå rättvisan, och en gång blifva männens jämlikar å de ekonomiska och sociala områdena!

Det är därför tanken på likställighet, som måste vara den bärande i kvinnornas frigörelsekamp.

Striden blir nog hård, men hjälp från de manliga arbetarna, kan eller får icke uteblifva; och isynnerhet det Socialdemokratiska arbetarepartiet, det enda politiska parti, som upptagit likställigheten å sitt program, kommer nog — af flera skäl att döma — att ännu mera sysselsätta sig med upplysnings- och agitationsarbetet bland kvinnorna, så att dessa efter hand komma att intaga den ställning, som med all rätt bör tillkomma dem.

Men om detta mål skall nås, beror mycket på vederbörande själva. Det duger ej att vältra allt ansvar och arbete på några få, utan alla arbetets kvinnor, som inse sin egen undantagsställning, måste genom enig samverkan strida för det stora målet: kvinnans likställighet med mannen!

Hj. G—n.

Strålände barnaögon.

När fram på vårsidan solen börjar stiga högt på himlen, snön smälter bort, träden knoppas eller löfven börja slå ut, och fåglarne börja sjunga, då är det som om allt i naturen andas nytt lif, äfven människan känner då liksom något nytt spira upp inom sig. Det är som om lungorna hviskade till sin ägare: gå ut med mig i skog och äng och låt mig supra mig full af den rena klara luften, fri från damm och mögel, stanna där med mig så länge att hvarje liten vrå i mig kan blifva rengjord och kanske äfven reparerad.

Ja! så känner nog tusenden och åter tusenden hvarje vår. Men ack, huru många af dessa damfyllda, förtätade lungor, som just behöfde, är det som kan komma ut? Ett fåtal. De har ej tid, ej råd, hvarje dag måste användas till att skaffa bröd åt sig och de sina.

Nå ja! ha icke de gamla tid att friska upp sig, så ha väl åtminstone barnen tid? Kanske och kanske icke.

Ty äfven dessa dragas tidigt inom fabriken väggar, ofta inom mycket dammfyllda sådana. Men äfven om de äro "fria" ha de ofta svårt att komma ut och mätta lungorna, föräldrarne ha icke råd att betala resor och kläder, ty allt här i världen kostar pengar och pengar och det är just den vara som den fattige har minst utaf.

Ja, det finnas nog dem som rent af anser det onödigt att barnen komma ut, de reda sig nog ändå. Det är icke alls ovanligt höra en moder, som säger sig älska sina barn; med en viss patos utbryta: "Jag tänker visst icke låta mina barn komma ut på landet, bland främmande människor och lära sig odygder o. s. v." eller lika högförnämt meddela att "min flicka har aldrig varit nere på gården bland de där elaka barnen!" Man vet icke om man skall säga stackars barn eller stackars moder; ty hur högt man än älskar sitt barn bör det väl i alla rimligheters namn icke ske på bekostnad af barnets lif.

Må vi alltid komma ihåg att ju mera lifskraftiga, friska och starka de små äro desto starkare och sunda blifver det efterkommande släktet, ty i nutiden fostras framtiden.

Hur bitter kan man icke ibland känna sig till mods, när man kastar ögonen i tidningarnes dödsannonser och ser människan rifvas bort i blomman af sin ålder. Man frågar sig: är det tillfälligt? Nej, tvärt om, det är den bestämda följden af den ofta stora bristen på ljus och luft i den unga åldern, som massor af storstädernas barn äro utsatta för, just vid den tid då de som bäst behöfva solens lifgivande strålar.

Den som tviflar på nödvändigheten af att barnen komma ut i den rena friska landluften, under någon tid för att riktigt andas ut, behöfver bara skaffa sig tillfälle att en morgon stiga in i ett af dessa, för Stockholm, så vanliga hyreskasernrum där 7—8, ja kanske flera personer vistas öfver natten — kanske en stor del af dem äfven på dagen — i smutsiga kläder, och han skall på ett ögonblick blifva öfvertygad om att de telningar, som där lefva och andas, på dessa skall tuberkulosen icke ha svårt att sätta sig fast, ja, så fast att den rätt snart blifver herre öfver det unga lif.

Ack, så underligt! Att blommor behöfva sol och luft, att de skola ner på gården när det regnar, det fattar nästan hvarje mor, men att hennes eget barn behöfver friska luften i ännu högre grad fattar hon icke.

Lämna vi nu den saken å sido och tänker oss att alla vilja ut på landet och att där finns plats för dem samt äfven välvilliga människor som önska taga emot dem som kolonier eller enskilda, då äro vi tillbaka till frågan vi lämnade här ofvan: föräldrarna ha icke råd att utrusta dem; de hänvisas att stanna hemma och kanske försvagas för att icke mera återvinna fullständig lifskraft. Då kommer vi till motivet för dessa rader, "Kläder åt feriebarnen", den så vackra institution som Stockholms Allm. Kvinnoklubb upprättat, hvilken arbetar genom därtill vald självständig kommitté som under den gångna sommaren utfört ett efter dess små resurser vackert arbete, att åstadkomma större eller mindre del af beklädnad eller kortare sagt hjälpt ut 24 barn, af hvilka nästan alla nog annars fått stanna hemma.

När nu äfven Kvinnornas Fackförbund beaktat denna så behjertansvärda sak och på sin basar anordnat tom-bola för företaget, kan man hoppas att det till nästa år skall lyckas kommittén att bringa glädje i ännu många flera hem och glädjestrålar tindra ur hundrade barnaögon samt hjärtan klappa af förtjusning när de ropas upp för att få nya skor och nya kläder, ty först då äro de säkra på att komma ut i den härliga friska naturen — till livet.

H—n.

Våra kvinnoklubbar.

För att förmå kvinnorna till enig samling och upplysa och skola dem, så ha kvinnorna utöfver hela landet organiserat sig i kvinnoklubbar på socialdemokratisk botten.

Den första klubben bildades i Stockholm år 1892 — sedan följde Södra Kvinnoklubben — åtalet minnes jag ej. I föl sammanslogos dock dessa båda klubbar och arbetet bedrivs nu gemensamt. Sedermera ha klubbar bildats utöfver hela landet från "Ystad till Haparanda" — hade jag så nära sagt — nej, från Ystad till Kiruna, högt ofvan polcirkeln. Därstädes bildades nämligen i våras en klubb, som gått raskt framåt och synes hafva förträffligt skolat kvinnorna.

Ej mindre än ett tjugotal finnas — den sista bildades i oktober månad i Örebro.

Det är en mängd "karlar" som titta snedt på kvinnorna när de vilja bli vakna och medvetna om arbetarrörelsen och dess betydelse. Men om de vore så "högt skinande ljus" — dessa skapelsens herrar — som de själva tro, så skulle de ha fått upp ögonen för den oerhörda betydelse som kvinnoorganisationen har — och ej kasta sneda blickar ibland på oss, för att vi söka höja oss utöfver "hemmets helgade område" och lära oss tänka på egen hand.

Tänk på den betydelse det har för oss alla! — Om vi på allvar hade kvinnorna till målmedvetna kamrater inom arbetarrörelsen — såge världen annorlunda ut.

"Hvad kvinnan vill — det vill gud!" — Låtom oss visa att vi fattat innebörden af detta "ordstäf" och genom *käck* och *modig* agitation väcka allt fler och fler — tills vi alla äro medvetna om vår plats i ledet — vid mannens sida.

Kata D—m.

Brudklädningen.

Ofta, då Ester Lind mötte sin täcka bild i spegeln eller i någon hushålls-sak, som skinande blank utgick från hennes flitiga händer, brukade hon småle helt stilla och hviska för sig själf: »Lyckliga, lyckliga Ester!»

Det hade hon äfven orsak att göra, ty Ester Lind, den enkla fabriksarbeterskan, var en drottning, stor i makt, och hennes herradöme var en mans hjärta och själ, en mans, hvars väsen var godhet. Ja, och hvad än rikare var. Fastän hon visste sin drottningamakt utöfvade hon den blott så, att den härdade verkstadsjättens ögon ofta tårades vid tanken, hur, trots sin djupa ömhet och trägna flit, han blott förmådde gifva sin kära en karmstol vid härden i en hyreskasärn till tron. Men det härligaste af allt var dock, att Ester Lind älskade och skulle stå brud om fjorton dagar.

Nu var det så, att den fattiga arbeterskan var en drömflicka. Därför hade hon alldeles förbisett den praktiska nyttan af en svart brudklädning och satt all sin häg och längtan efter en hvit sådan. Det vore då det onyttigaste i världen, tyckte hennes mor, att kasta ut pänningar för en sak, som troligen icke komme att begagnas mer än denna enda gång, ty, som hon påvisade, en arbetarehustrus lif är fyllt af omsorg och möda, men dess festtillfällen äro mycket få. Och Ester, arbetaredottern, förstod och erkände sanningen af moderns ord, men Ester, drömflickan, ville platt icke lyssna till slikt tal, ty att tråda fram i hvitt och myrten till sin älskades sida, se, det var hennes vackra dröm.

När grannarne i det väldiga huskomplex, där Ester hade sitt hem, läto nyheten om bröllopet cirkulera, tillade man alltid ett: »ändtligen». Och sanerligen, det ordet ägde fog, ty i tre

runda år hade den stora tilldragelsen flera gånger hägrat och, som hägringar plåga, upplöst i intet. Det var minnsann icke lätt att få samman till en kvattalshyra och oändligt svårt att af sin knappa afönig lägga af något till bohag, men ändtligen hade man lyckats att få ett rum och kök enkelt inredda. Därför kunde det allt: hända ibland, att en viss bredaxlad arbetare helt plötsligt fann de sotiga verkstadsväggarne försvunna, såg ett litet paradiset med hvita gardiner, hyllspetsar och nätta möbler och en drömflicka som var hans vid en skymningsbrasa. Hur den blanka filen då blef förunderligt röd, genom att spegla ett par kinders flammande rodnad, och hur maskinerna blänkte med tiudubbel glans i ljuset af två hänfödda ögons glädje, det kan knappast med ord förmälas. För att nu icke tala om kamraternas glam öfver lilla Esters tankspriddhet och outtröttliga flit med virknål och linnesöm!

Som sagdt — allt var redo och bröllopsdagen utsatt, men äck — brudklädningen! Den fanns ej ens tillstädes i de få krönor, som räckt till att köpa det hvita ylleyget. I ett hörn af Esters byråläda fanns en liten snäckprydd ask. Sedan lång tid tillbaka hade hon i den nedlagt en blank femtiöring, hvarje lördagskväll, och tvänne gånger hade den lilla skattgömmaren varit bräddfull af silfver. En gång hade den tömts af darrande flickhänder för att användas till spetsprydd svepning och krans åt en kär broder, och sedan den för andra gången mist sitt innehåll, kunde man godt spåra silfvermynts förmåga att göra ett par sjukliga skolpojkskinder äppelröda, och en skröplig gammal mor nöjd med sin värld och högst belåten med sig själf i varm, ny kappa. Sedan dess hade asken visat bar botten, ty Ester Lind var det lilla hemnets stödjepelare, och hennes veckopenning — nio krönor — dess ganska osäkra grundvä.

Tiden led, och då intet annat stödunga flickan till buds måste hon rusta upp sin gamla sorgklädning, men den dagen, då hon tog ned den från vindskontoret och synade dess många brister — den dagen måste Ester stanna i andra våningens trappa och torka bort tårarne, som envisades att sippra fram. Detta skedde under middagsrasten, och fru Lundberg, som just öppnade dörren för sin man och till till afsked gaf honom en försvarlig dunk i ryggen, råkade märka lilla Esters röda ögon och frågade, hur det var fatt. Men hon fick intet svar, utan såg blott ett par smala flickskuldror, skakande af snyftningar, försvinna i trappan.

Det var en godhjärtad kvinna, som några timmar senare kände orsaken till sin unga grannes sorg, något som det icke behöfvs stor möda att förmå den sistnämndas mor att omtala. Meddel-sam var hon äfven, ty samma vackra eftermiddag satt en annan af husets fruar i det Lundbergiska köket, som sken af blankskurad koppar och doftade af ångande Java, lyssnande till historien om den efterlängade hvita bruddräkten. Naturligtvis fann man Esters sorg oförnuftig, men man tyckte dock att det var stor synd om henne, ty Ester Lind var icke bara en drömflicka utan en god och älsklig kvinna alltid redo att bistå där hjälp behöfdes. Och däraf kom sig nog, att äfven den knarrigaste gamling, den gnälligaste gammelmor i den stora arbetarkasernen, icke kunde undgå att vekna, plira eller nicka helt vänligt, när de mötte blicken ur de ömma flickögonen.

Ja, hon var afhållen, den lilla arbeterskan, men helt nära henne fanns en prinsessa, som regerade oinskränkt och var afgudad. Och hon var ett solskenet och en tvärsäker skälmunge, åt hvars dansande knubbiga ben strumpeband voro en förfelad uppfinning. Det kunde hända duktiga sträfsamma dagsverkare, att, vid åsynen af de ringlande spånen, alldeles glömma arbetet vid såg och hyvel, för att minnas och tänka på hennes guldgula rättsansar, som oftast hängde upplösta öfver ett par tindrande blå stjärnögon. Ja, sådan makt ägde hon, att hägkomsten af hennes lustiga

Hatets sång.

En hatets sång sjungs ej för bagateller
ej heller om det dumma hvardagsnätet!
För trälarna blott denna sången galler,
som ej känt gnistan af det starka hatet!
För dem jag sjunger, som på dystra färden
beständigt få på törnestigar vandra,
för dem, som komma hit till denna världen
att ständigt tråla för att föda andra!

Jag sjunger frihetshymn för trälomsfången,
som uti sekler stått med black om foten,
och vet, att han skall lyssna till den sången
och sätta yxan till den sjuka roten!
Jag ser en klass, som går med steg så tunga,
som aldrig lifvets fröjder ens fått smaka,
och därför vill jag nu i vrede ljunga
och ropa mot förtryckarna tillbaka!

Om mörkmän höja vapnen för att slå mig
och lägga de så listigt för mig snaror
och falla huggen täta, skarpa på mig
från deras lejda hämdefulla skaror;
då skall jag korsa emot dem min klinga
— pardon ej gifs och tages ej i striden! —
Och ned jag skall hvar fiende då stinga
till dess jag dolken ur hvar hand får vriden!

Jag skall ej tveka att mitt vapen svinga
mot dem, som hotfullt titta under luggen!
Jag vill och skall hvar fiende betvinga,
att tigga mig om fred mot skarpa huggen!
Jag glömmar ej den dag, man satte hälen
uppå min nacke för att ned mig trycka,
att själf jag är den arme svultne trälen,
som ännu ej har njutit någon lyckan!

Ett hat som mitt skall aldrig, aldrig släckas,
det är den sporre, som mig framåt manar!
Nej, det skall flamma upp, mot himlen sträckas
och bli en brand, som kanske ingen anar!
Men skulle detta hat mig helt förtära
med sina fräsande och heta lågor,
så skall det dock de stora tankar bära,
som kommit hit långt öfver havets vågor!

Min sång är till att väcka upp de döda,
att de må fordra få som män skor lefva!
Med hatets sång jag ville krafter föda
åt dem, som nu i mörker trötta trefva!
Med hatets sång jag ville lära slafven
att se mot ljusets rika, varma flöden,
och gifva åt de stapplande vid grafven
ett mod, som vågar trotsa själfva döden!

Hjalmar Larsson.

infall till och med betänkligt kunde störa den allvarliga uppmärksamhet det anstår att visa en fackföreningsdebatt.

Det solskenet och den enväldiga prinsessan var fru Lundbergs femåriga Frida, som nu satt uppflygen på köksbordet, sysselsatt med att låta maskorna glida upp på sin ena strumpa och lyssna med båda sina öron. När så hennes mor slutligen yttrade: »Visst är det ledsamt för den stackars flickan, men det finns verkligen ingen utväg —», hände det att en liten tvärsäker röst från köksbordet inföll: »Ester ska få en grann klädning af mej, för jag har pengar, jag, mamma». Och innan de båda fruarne hunno fatta sig från sin häpnad, var hon nere från bordet, störtade in i ett angränsande rum och kom tillbaka, bärande sin sparbössa i triumf. Den pjäsen var gjord af hennes far, som, med foggrann kännedom om sin lilla dotters bruk och egenskaper, gjort springan så smal som möjligt. Men missräknat sig hade han dock, ty tack vare Fridas ihärdighet med knifvar, hammare och andra tillhyggen var springan blifven ett gapande hål, hvarigenom slantarne nu regnade ned vid hennes beslutsamma skakningar. Och ju mer högen af kopparmynt växte, allt mer vidgades de blå ögonen, och när sista slanten slamarande rullade öfver bordet, utbrast fröken Solsken med djup beundran: »Oj, oj, det var allt mycket pengar, det!

Det blir allt en grann klädning!» — Men när allt räknades samman, var det bara åttioåtta öre. — — —

Dagen efter var det ett ideligt ringande på dörrarne till de många arbetarehemmen i huset — till och med den fruktade värden undslapp icke —, och när man öppnade, klef ett nigande solskenet in, tog ett tag i sin nedhasade strumpa och räckte fram en lista, som hade till öfverskrift: »Ester Linds brudklädning». Omedelbart därunder stod första posten: »Fridas sparbössa — åttioåtta öre». Må tro, att det blef ett letande i börsarne och ett spring hos grannas, för att låna skrifmaterial, och när kvällen kom, och listan än en gång gjorde sin rond, för att männen skulle få tillfälle att teckna bidrag, blef det än värre. Ty gamla minnen, om ömhet och lifvets härlighet för unga älskandes ögon, döko upp hos »gubbarne», och det var rent förunderligt, hur mysande »gummorna» låto de lustiga, ganska vågade anspelningarne, passera. Och än märkligare var, att medan lustiga och litet mustiga ord löpte från männen läppar, voro deras ögon mycket blida, och stora hvita mynt häfvades fram ur bruna läderpungar.

Till och med Fridas otaliga barbenta beundrare ville vara med och gifva, och sedan hon själf hemsökt sina fullvuxna gynnare följande lördagsafton,

visade listan den vackra summan af femtioåtta kr. sjutton öre.

Nu gå vi fört i en vecka, under hvilken den ovetande Ester Lind trodde husets folk vara nära vansinnets gräns, ty komma när hon ville, alltid fann hon grannar i ifrigt samspråk, som genast upphörde vid hennes annalkande. Och där var ett spejande, ett mysande och menande af gammal och ung, ja, äfven småfolket i port och rännsten tycktes kisa hemlighetsfullt på henne. Men icke en aning ens hade hon om orsaken.

Bröllopsdagen kom med strålände höstsol. Midt i den breda gyllene ljusvågen, som föll in genom rummets enda fönster, satt Ester och sydde hvita spetsar kring halsen på sin gamla svarta klädning, som skulle begagnas vid aftonens fest. Efter en stunds arbete reste hon sig och gick att köpa en enkel prydnadssak. Hunnen till fru Lundbergs dörr fann hon den vidöppnen, såg rum och kök proppfulla af folk och märkte något hvitt, luftigt föremål, som hölls högt upp af den storvuxna fru Lundberg själf. Mera såg hon ej, ty ett mångstämmigt rop tonade, och dörren föll i lås med fart. Vid hemkomsten märkte hon intet af den förväntansfulla glädje, hvarmed hon betraktades från fönster och dörrspringor, hon gick i ömma ljusa tankar, upp för sina fyra trappor, öppnade dörren till sitt tarfliga rum och stannade häpen, nära att segna ned, men med hjärtat bultande af glädje. Ty på sängen låg den vackraste hvita ylleklädning utbredd, och öfver den höljade en snövit slöja och, krönande allt detta, en krona af lefvande myrten och krans af hvit myrtenblom. Och omkring i rummet dansade ett yrt-solsken, med nedhasade strumpor, med gula rättsansar i högan sky, och skrek om hvart annat: »Jag ska bli tärna!» »Jag har också en grann klädning, jag!» Men när Ester Lind ändtligen öfvertygat sig om, att all denna härlighet var hennes, så fängade hon in solskenet och pressade ömsom henne, ömsom den hvita skruden, till sitt bröst och grät lyckliga, varma tårar.

Nu är att förtälja hur den unga bruden smyckades af hjälpsamma händer, hur hon, vän och rodnande blyg, knappast vågade tråda ut på den väldiga gården, som låg tindrande vacker i ljuset från kulörta lyktor, svängande sakta på spänd stältråd, och i det lugna, klara skenet, som spreds från alla lampor och ljus, hvarmed husets fönster ståtade.

Och ytterligare måste berättas, hur solskenet, med blå band i sitt gula silkes hår, kokett lyftande sitt obefintliga släp, bestämdt vägrade att gå bakom bruden, som en tärna anstår, utan själfmedvetet skred vid hennes sida, hållande i brudklädningens långa sidenband. Och allra sist är det bara några ord om, hur Ester, drömflickan, gick fram mellan husets fulltaligt samlade folk, hur allt vågadt tal var fullkomligt bannlyst från männen läppar, hur kvinnornas ögon voro betänkligt fuktiga, och hur den lilla fabriksarbeterskan, som tålligt burit pröfningar och lindrat andras sorger — hur den älskliga drömflickan fördes fram i höstkvällen, under enkla människors välönskningar, till lifvets härligaste lycka.

Maria Sandel.

Endast få kvinnor hafva vetskap om sin rättsliga ställning i samhället, och råkar därför ofta i svårigheter af olika art. Intet är därför nyttigare än skaffa sig kunskap om lagstiftningar rörande kvinnan. Föreningen för kvinnans politiska rösträtt har i dagarne utgifvit en skrift i ämnet, författad af juriskand. G. Stjernstedt.

Den svenska kvinnans rättsliga ställning framställes här på ett utomordentligt tydligt och klart sätt. Hvarje kvinna bör i eget välförstånd intresse skaffa sig denna bok. (Se omstående annons).

Några ord om Stockholms tjänarinneförening.

Från denna förenings tidigare ordf. Maria Qvist ha vi mottagit en intressant artikel i ofvanstående ämne. Det är dock dels af utrymmesskäl och dels på grund af artikeln försenade ankomst hit, omöjligt att intaga denna i sin helhet, och få vi därför nöja oss med att delgifva slutet af artikeln som omhandlar en antydan om föreningens arbete under dess korta tillvaro. Efter ett kort omnämnande af den nybildade husmodersföreningen, hvilken i sina stadgar säger sig ha till uppgift att agitera "för gemensamt släckningsarbete" (af den af tjänarinnorna fända branden) fortsätter Maria Qvist:

Under tiden från föreningens bildande den 4 jan. t. o. m. halva maj (under sommarmånaderna kunde intet direkt föreningsarbete utföras, ty en del af föreningens medlemmar hade nöjet att bo på landet) åtnjoto de medlemmar, som ville deltaga i kurserna — svenska med rättskrifning och handarbete — fri undervisning af lärarinnor som voro så intresserade af föreningen att de undervisade gratis hvardera en afton i veckan. Att dessa flickor erhöilo god undervisning på den korta tiden kan man förstå däraf, att då en af dem råkat tappa sin anteckningsbok, den som omhändertog densamma trodde att den tillhörde en i samma hus boende löjtnant. Vidare har afhållits ett föreningsmöte i hvarje månad och det har varit särdeles glädjande att se med hvilket intressé medlemmarne följt förhandlingarne (något skyller om våra husmödrar har, som män från det hållet trott, inte förkommit) äfven offentliga möten med diskussion ha ägt rum och samkväm, gemensamma för husmödrar och tjänarinnor. Bland de förra, som särskildt ifrå för föreningens framgång, må nämnas fru Ida Attelin, som vid sitt inträde i föreningen skänkte till densamma en gåfva af 100 kr.

För det arbetsår som börjat med september månad har föreningen lyckats skaffa sig egen föreningslokal och man kommer under vinterns lopp att anordna föreläsningar i olika ämnen, såsom hushållslära, städning, hygien, svenska, föreläsningar i sociala ämnen samt tillskärning och syning af enklare kläder m. fl. allmänbildande ämnen. Som af det sagda framgår är Stockholms tjänarinneförening, man skulle kunna säga på flott vatten och det är blott att önska att såväl den som tjänarinnerörelsen inom landet i sin helhet ville utvecklas, omfattas med intresse af dem hvilka denna rörelse är afsedd att hjälpa och bli till gagn såväl för hemmens lönearbeterskor som samhället i sin helhet.

Maria Qvist.

Om uppfostran.

I det nuvarande samhället är uppfostran ett privilegium för fåtalet och för detta fåtal icke en uppfostran i mänsklighet utan en uppfostran afsedd att göra dem vuxna att utöfva klassherravälde. Folkets stora flertal erhåller blott en skamligt otillräcklig och förvänd uppfostran, hindras planmässigt i att utveckla sin förmåga, emedan ett upplyst, äkta mänskligt upplyst folk ej skulle tåla det herskande politiska och sociala tillståndet. Ty upplysning — sann upplysning, icke systematisk missbildning som nu för tiden så gärna kallar sig upplysning — är frihetens, rättvisans och jämlikhetens moder, och kan därför icke fördragas i den nuvarande klassstaten. Socialdemokratien fordrar den största möjliga upplysning för hvar och en: lika och kostnadsfri i de bästa möjliga folkskolor och högre skolor (realskolor, fackskolor, gymnasier, akademier, universitet)! Den utgår från den åsikten det statsens mål är att sörja för sina medlemmars lekamliga och andliga välfärd; den socialdemokratiska staten är därför i främsta rummet en stor, allmän upplysningsanstalt.

(Ur Socialdemokratien och dess syften af *W. Liebknecht*.)

Ny Damgarderob

är öppnad i

25 B Jakobsbergsgatan, 2 tr.

(strax vid Regeringsgatan)

och rekommenderas i benägen åtanke.

Stort lager af obetydligt begagnade Damkläder m. m. Maskeraddräkter och Balklädnings till uthyrning.

Allm. Tel. 185 01.

UR

E. A. KARLSSON

UR

URMAKARE & URHANDEL

15 Kungsgatan 15, Stockholm

Stort väl sorteradt lager af Guld- och Silver-Ur Väggar- och Väcker-Ur m. m.

Urkedjor, största lager på platsen.

Slåta Gulmetallringar å 1, 1,50, och 2 kr. st.

Stort väl sorteradt lager af Rums-, Fönster-, Bad- och Fiebertermometrär samt Barometrar m. m.

BLOMSTERHANDELN LINNÉA

rekommenderar sig i ärade kunders benägna hågkomst. Kransar utföras smakfullt och billigt

Malmskilnadsgatan 40.

Allm. Tel. 502.

Riks Tel. 67 83.

Läs

SOCIAL-DEMOKRATEN

Pris i Stockholm

Prenumera på

SOCIAL-DEMOKRATEN

pr år 9:—, halfår 4:50, kvartal 2:25, och månad 0:80.

Annonsera i

SOCIAL-DEMOKRATEN

I landsorten:

Uppmana vänner och bekanta att hålla

SOCIAL-DEMOKRATEN

pr år 9:20, halfår 4:60, kvartal 2:30 och månad 0:80.

Prenumeration i Stockholm på expeditionen, Folkets Hus, 1/2 tr. upp.

Allm. Tel. 68 68. Riks Tel. 20 91. I landsorten på närmaste postkontor.

Läs nyutkommen litteratur

Socialismen och den industriella utvecklingen

af Emil Vandervelle

Pris 1:—

Ned med Åkarpslagen!

Pris 20 öre

Den socialistiska framtidsstaten

af Gustav Bang

Pris 1:—

Landtarbetarne och Socialismen

af C. G. T. W.

Pris 20 öre

Karolus Dikter

af K. J. Gabrielsson

Pris 1:—

Socialdemokratiska arbetare-

partiets förlag, Stockholm

Hvilken som helst kvinna,

enskild eller å fabrik anställd, kan göra vänner och bekanta en tjänst med att tillhandahålla just nu utkomna, för alla kvinnor behöfliga af pressen allmänt löfordade prisbilliga böken

Den svenska kvinnans rättsliga ställning

kort redogörelse för nu gällande lagstiftning, af *Georg Stjernstedt*. 80 sid. 8:0, Pris 75 öre. Hög provision. Var god tillskrif *G. Walfrid Wilhelmssons förlag, Stockholm*, ett brefkort, så erhålles alla vidare upplysningar.

En bok för hvarje kvinna!

Den svenska kvinnans rättsliga ställning

kort redogörelse för nu gällande lagstiftning, af *Georg Stjernstedt*. 80 sidor 8:0. Pris 75 öre. På ett klart, lättfattligt språk framställes lagens stadganden, rådande praxis, prejudikat o. s. v. i samtliga frågor, som angå svensk kvinnas rättigheter och skyldigheter.

Pressen betecknar allmänt denna bok som mycket förtjänstfull och behöflig. Sälunda skriver *Idun*: »Den för alla kvinnor säkerligen välkomna skriften utmärker sig för stor reda och klarhet, på samma gång den bereder ett verkligt nöje att läsa på grund af sin liffulla stil».

»Boken är väl ägnad att med tacksamhet mottagas af en hvar, och den bör icke få saknas i något hem, där de sociala spörsmålen diskuteras», säger *Social-Demokraten*.

Genom alla bokhandl. eller från *G. Walfrid Wilhelmssons förlag*, Stockholm, mot 90 öre i post-anvisning, spar. eller frimärken.

Kvinnornas Fackförbund

har till ändamål att fackligt organisera hem- och industriarbeterskor såväl i Stockholm som landsorten, synnerligast i sådana yrken som öfvervägande sysselsätta kvinnor, i en fast och enig sammanslutning, för att härigenom uppnå människovärdiga ekonomiska villkor, kortare arbetstid, reela arbetsafstal och öfriga sociala förmåner, hvilka arbeterskor i anseende till sitt arbetes värde för samhället, har rättvist kraf på att erhålla.

Förbundet tillhör Landsorganisationen.

Afdelningar i förbundet: Stockholm.

1. Rosettsömmerskornas fackförening.
2. Mössömmerskornas " "
3. Tvätt- o. strykerskornas " "
4. Linnésömmerskornas " "
- Liljeholmens verkstadsklubb.
- Kungsholmens hvitvarufabriks verkstadsklubb.
5. Kappsömmerskornas fackförening.
6. Klädsömmerskornas " "

7. Trikåstickerskornas fackförening.
8. Täckstickerskornas " "
9. Föreningen för Stockholms baderskor.

Landsorten.

10. Sömmerskeföreningen, Falun.
11. Kappsömmerskeföreningen Malmö.
12. Sömmerskeföreningen, Enköping.
13. Kappsömmerskornas ff. Eskilstuna.

Arbeterskor, organisera Eder och sluten Eder till Kvinnornas Fackförbund. Styrelsen.

Stockholm 1904. A-B. Arbetarnes tryckeri